

Ազգային Վարժարաններու Հայերէն Լեզուի Համադրուած եւ Նոյնացուած Դասածրագիր

Առաջին Կարգ

Ընթերցանութիւն

1. Տառանանշումէն մինչեւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում

Աշակերտները կը հասկնան ընթերցանութեան հիմնական առանձնայատկութիւնները, կը քննչնան տպագրուած գրութեան տառերը եւ կրնան զանոնք իրարու կայելով խօսքի վերածել՝ օգտագործելով հնչիւնաբանութեան, վանկատման եւ բառամասերու վերծանման իրենց գիտելիքները: Այս հանգրուանները աշակերտները կ'առաջնորդեն սահուն կարդալուն՝ բարձրաձայն կամ մտովի:

1.1 Կարենալ քննչնալ բանաւոր ըսուած բառին տպագրուած տարբերակը.

1.2 Կարենալ քննչնալ ընթերցանութեան նիւթին վերնագիրը.

1.3 Կարենալ քննչնալ եւ կարդալ տառերը, բառերը եւ ապա նախադասութիւնները.

1.4 Կարենալ զանազանել միավանկ բառերու առաջին, վերջին եւ մէջտեղի հնչիւնները.

1.5 Կարենալ ստեղծել եւ արտասանել իմաստ ունեցող յանգաւորուած բառեր. օրինակ՝ ջուր-սուր-տուր.

1.6 Կարենալ միավանկ բառերը իրենց հնչիւններով հեգել. օրինակ՝ $ահ=ա/հ$
 $հաւ=հ/ա/ւ$, $դեղձ=դ/ե/ղ/ձ$.

1.7 Իմանալ բոլոր գիրերուն հնչիւնները.

1.8 Կարենալ կարդալ բարդ եւ ածանցաւոր բառեր.

1.9 Կարենալ կարդալ հոլովուած բառեր.

1.10 Կարենալ կարդալ խոնարհուած բայեր.

1.11 Կարենալ սահուն կարդալ, որ բնական խօսքի նման հնչէ.

1.12 Կարենալ դասակարգել դասարանին մէջ սորված բառերը. օրինակ՝ կենդանիներ, ուտելիք, խաղալիկ.

2. Ընթերցանութեան ըմբռնում (հասկացողութիւն)

Աշակերտները մանկական գրականութիւն կը կարդան եւ կ'արտայայտուին անոր մասին:

Աշակերտները կը կարդան եւ կ'ըմբռնեն դասարանին մէջ ներկայացուած նիւթը: Անոնք կ'օգտագործեն հասկնալու զանազան միջոցներ (կարեւոր հարցումներ կու տան եւ հարցումներու կը պատասխանեն, նախատեսումներ կ'ընեն եւ նախապէս քաղած տեղեկութիւնները տրուած նիւթին հետ կը համեմատեն):

- 2.1 Կարենալ ճշտորոշել պատմութեան հերթականութիւնը ամենէն պարզ իմաստով.
- 2.2 Կարենալ պատասխանել ուսուցիչին ո՞վ, ի՞նչ, ե՞րբ, ու՞ր (որտե՞ղ), ինչպէ՞ս եւ ինչո՞ւ հարցումներուն.
- 2.3 Կարենալ գրաւոր կերպով եւ ամբողջական նախադասութեամբ պատասխանել նիւթին առնչուող կարն հարցումի մը.
- 2.4 Կարենալ նիւթին բովանդակութենէն հետեւցնել իրեն համար անձանօք բառերուն իմաստը.
- 2.5 Պատմութեան կամ նիւթին մէջ բանալի բառերը զատորոշելով, կարենալ նախատեսել անոր շարունակութիւնը.
- 2.6 Նախապէս ստացած գիտելիքները կարենալ կապել տրուած նիւթին.
- 2.7 Կարենալ ընդհանուր գիծերու մէջ վերապատմել նիւթը.
- 2.8 Կարենալ ճանչնալ եւ բացատրել պատմութեան սկիզբը, մէջտեղը եւ վերջը.
- 2.9 Կարենալ ճանչնալ եւ բացատրել նիւթին ծրագիրը (plot), միջավայրը եւ դերակատար կերպարները.
- 2.10 Կարենալ տարուան ընթացքին կարդացած գիրքերուն մասին խօսիլ եւ կարն նախադասութիւններով անոնց մասին բացատրութիւններ գրել.
- 2.11 Կարենալ ուսուցիչին հարցումին պատասխանել ամբողջական նախադասութեամբ.
- 2.12 Կարենալ սորված բառերը կապել նիւթին եւ նախադասութիւններու մէջ գործածել զանոնք.
- 2.13 Կարենալ ամսուան նիւթին համապատասխանող ոտանաւորներ արտասանել.
- 2.14 Կարենալ դասը թատրոնի ձեւով ներկայացնել.

Երկրորդ Կարգ

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում (ընկալում եւ բացատրութիւն), սահուն ընթերցանութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում

Աշակերտները կը հասկնան ընթերցանութեան նիւթին հիմնական միտքերը: Անոնք գիտեն կապակցուած բառերը եւ կրնան զանոնք խօսակցական լեզուի մէջ օգտագործել: Անոնք այս գիտելիքները օգտագործելով կը յաջողին սահուն ընթերցել՝ մտովի կամ բարձրաձայն:

- 1.1 Ընթերցանութեան ընթացքին կարենալ ճանչնալ եւ օգտագործել հեզելու կանոնները (օր. երկրարբառները եւ ձայնաւորներուն բնորոշ հեզելու կանոնները).
- 1.2 Ընթերցանութեան ընթացքին կարենալ կիրարկել վանկատումի կանոնները.
- 1.3 Կարենալ ճիշդ ձեւով կատարել բառերուն յոգնակի թիւի կազմութիւնը.
- 1.4 Կարենալ բարձրաձայն , սահուն եւ ճիշդ կարդալ՝ օգտագործելով համապատասխան հնչերանգ եւ արտայայտչականութիւն.
- 1.5 Սորվիլի դասագիրքէն դուրս նոր բառեր, որոնք առօրեայ գործածութիւն ունին.
- 1.6 Կարենալ հասկնալ ու բացատրել բառերուն հումանիշները եւ հակահիշները.
- 1.6 Կարենալ բարդ եւ անձանօթ բառերուն մէջ ծանօթ ու պարզ բառերուն ճանաչողութիւնը օգտագործել՝ բառին իմաստը կոահելու համար.
- 1.7 Գիտնալ նախածանցով եւ վերջածանցով կազմուած բառերուն իմաստը.
- 1.8 Ճանչնալ բազմիմաստ պարզ բառերը.

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնումը

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք ընթերցանութեան նիւթը հասկնալու համար կ'օգտագործեն զանազան միջոցներ (հարցումներ կու տան եւ հարցումներու կը պատասխանեն, նախատեսումներ կ'ընեն եւ նախապէս քաղած տեղեկութիւնները տրուած նիւթին հետ կը համեմատեն):

- 2.1 Բացատրական նիւթի մը իմաստը հասկնալու համար կարենալ օգտագործել վերնագիրները, բովանդակութեան ցանկը եւ ենթագլուխներու խորագիրները.
- 2.2 Կարենալ ընթերցանութեան նիւթէն հասկնալ ու ըմբռնել գրութեան հիմնական միտքը.
- 2.3 Պարզարանման հարցեր տալ՝ բացատրական նիւթի մը կարեւոր տեղեկութիւնները ընկալելու համար (օր. ինչու՞, ի՞նչ կ'ըլլայ եթէ, ինչպէ՞ս).
- 2.4 Նիւթին գաղափարները յստակացնելու եւ հասկնալու համար Կրկնել մանրամասնութիւնները.
- 2.5 Տրուած նիւթին մէջ կարենալ պատճառ-հետեւանք կապակցութիւնը գտնել.
- 2.6 Տեղեկութիւններ ֆաղել նիւթին կցուած նկարներէն եւ գծագրութիւններէն.
- 2.7 Կարենալ հետեւիլ երկու հանգրուաններէ կազմուած գրաւոր հրահանգներուն.

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան մանկական գրականութենէն առնուած զանազան կտորներ եւ իրենց կարծիքը կը ձեւաւորեն: Անոնք կը կարողանան իրարմէ զատորոշել նիւթին կառուցային եւ գրական տարրերը (թեման, պատումին նախագիծը [plot], միջավայրը եւ պատումին կերպարները):

- 3.1 Կարենալ համեմատել եւ հակադրել տարրեր նիւթերու միջավայրը, պատումի նախագիծը եւ կերպարները.
- 3.2 Կարենալ կարդացուած նիւթերուն համար առաջադրել տարրեր վերջաւորութիւններ, բացատրել այդ տարրերակներու ընտրութեան պատճառը ու անոնց առաջ բերած ազդեցութիւնը պատումին վրայ.
- 3.3 Կարենալ համեմատել տարրեր մշակոյթներու պատկանող սովորութիւններն ու աւանդութիւնները:
- 3.4 Կարենալ ճանչնալ բանաստեղծութեան մը մէջ օգտագործուած ոտքերը (ո՞րքմը), յանգը եւ նմանաձայնութիւնը:

Երրորդ Դասարան

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում, ընթերցանութեան սահունութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում.

*Աշակերտները կը հասկնան ընթերցանութեան հիմնական առանձնա-
յատկութիւնները: Անոնք կը ցանչնան կապակցուած տառերը (երկրարքառները) եւ
զանոնք խօսակցական լեզուի կը վերածեն՝ օգտագործելով հնչիւնաբանութիւնը,
վանկատումը եւ բառամասերը: Անոնք այս գիտելիքները օգտագործելով կը յաջողին
սահուն ընթերցել՝ մտովի կամ բարձրաձայն:*

- 1.1 Ընթերցանութեան ընթացքին բառամասերու ցանաչումով կարենալ դիւրութեամբ կարդալ անձանօք բառերը.
- 1.2 Կարենալ վերծանել բազմավանկ բառեր.
- 1.3 Կարենալ բարձրաձայն, սահուն եւ նիշդ կարդալ նկարագրական եւ բացատրական գրութիւններ՝ համապատասխան առոգանութեամբ, հնչերանգներով եւ արտայայտչական միջոցներով.
- 1.4 Կարենալ օգտագործել հոմանիշ, հականիշ, նմանաձայն եւ բազմանիշ բառերու գիտելիքը՝ բառի մը իմաստը որոշելու համար.
- 1.5 Կարենալ նիւթին բովանդակութենէն հետեւցնել իրեն համար անձանօք բառերուն իմաստը.
- 1.6 Օգտագործել հայերէնէ-հայերէն բառարան՝ անձանօք բառի մը իմաստը եւ անոր առանձնայատկութիւնները իմանալու համար.
- 1.7 Օգտագործել նախածանցներու եւ վերջածանցներու գիտելիքը՝ անձանօք բառի մը իմաստը կոահելու համար.

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնումը

Աշակերտները մանկական գրականութիւն կը կարդան եւ կ'արտայայտուին անոր մասին:

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք կ'օգտագործեն հասկնալու զանազան միջոցներ (կարեւոր հարցումներ կու տան եւ հարցումներուն կը պատասխանեն, նախատեսումներ կ'ընեն եւ նախապէս քաղած տեղեկութիւնները տրուած նիւթին հետ կը համեմատեն):

- 2.1 Նիւթի մը մէջ փնտրուած տեղեկութիւն մը գտնելու համար կարենալ օգտագործել վերնագիրները, բառացանկը եւ բովանդակութիւնը.

- 2.2 Կարենալ հարցումներ տալ եւ իրեն ուղղուած հարցումներուն պատասխանները հիմնաւորել՝ զանոնք կապելով նախապէս սորված գիտելիքներուն եւ գրութեան ընդմէջէն ձեռք բերած տեղեկութիւններուն.
- 2.3 Գրութիւն մը հասկնալ տրուած հարցումներուն պատասխանները անոր մէջ գտնելով.
- 2.4 Կարենալ նշել նիւթին կարեւոր կէտերը եւ անոնց վրայ հիմնուելով, կարենալ նիւթին վերջաւորութիւնը նախատեսել կամ զայն փոխելու առաջարկ տալ.
- 2.5 Կարենալ նշողորոշել բացատրողական նիւթի մը հիմնական գաղափարը եւ զայն պաշտպանող մանրամասնութիւնները.
- 2.6 Կարենալ գրութեան մէջէն փառել հիմնական տեղեկութիւնները՝ ներառեալ թնտուկները (problems) եւ անոնց լուծումները.
- 2.7 Կարենալ հետեւիլ երկու հանգրուաններէ բաղկացած գրաւոր հրահանգի մը (գրաւոր հրահանգ մը առաւելագոյնը երկու հանգրուաններէ բաղկացած պէտք է ըլլայ).

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան մանկական գրականութենէն առնուած զանազան կտորներ եւ իրենց կարծիքը կը ձեւաւորեն: Անոնք կը կարողանան իրարմէ զանազանել նիւթին կառուցային եւ գրական տարրերը (թեման, պատումին նախագիծը [plot], միջավայրը եւ պատումին կերպարները):

- 3.1 Կարենալ զանազանել սովորական գրական ժանրերը (օր.՝ բանաստեղծութիւն, թատերագութիւն, արձակ գրականութիւն):
- 3.2 Կարենալ հասկնալ հայ դասական հեփիաթներու, առասպելներու եւ զրոյցներու հիմնական միտքը (նախագիծը կամ plot-ը).
- 3.3 Գրութեան տուած տեղեկութիւններուն վրայ հիմնուելով կարենալ որոշել կերպարի մը կամ հերոսի մը ֆիզիքական, բարոյական եւ հոգեկան յատկանիշները:
- 3.4 Կարենալ հասկնալ եւ բացատրել գրութեան մը թեման եւ հեղինակին պատգամը.
- 3.5 Գրութեան մը մէջ կարենալ գտնել նմանաձայնութիւններ, բառերու յանգաւորումներ, ոտք (ոիթմ) եւ բնութեան ձայներու նման հնչող բառեր (onomatopoeia).
- 3.6 Կարենալ նանչնալ գրութեան պատմողը կամ խօսնակը.

Զորքորդ Դասարան

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում, ընթերցանութեան սահունութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում

Աշակերտները կը հասկնան ընթերցանութեան հիմնական առանձնայատկութիւնները: Անոնք կը ցանկնան կապակցուած տառերը (երկրարքառները) եւ գիտեն զանոնք խօսակցական լեզուի մէջ նիշդ ձեւով կիրարկել՝ օգտագործելով հնչիւնաբանութիւնը, վանկատումը եւ բառամասերը: Անոնք այս գիտելիքները օգտագործելով կը յաջողին սահուն ընթերցել՝ մտովի կամ բարձրաձայն:

- 1.1 Դասարանի մակարդակին համապատասխան կարենալ սահուն եւ նշգրիտ կերպով բարձրաձայն կարդալ նկարագրական եւ բացատրական գրութիւններ՝ նիւթին յարմար կշռոյթով (արագութեան աստիճան), հնչերանգով ու արտայայտչական միջոցներով.
- 1.2 Կարենալ օգտագործել բառերու ստուգաբանութեան, հոմանիշ ու հականիշ բառերու եւ դարձուածքներու գիտելիքը՝ բառի մը կամ նախադասութեան մը մէջ բառակապակցութեան իմաստը հասկնալու համար.
- 1.3 Կարենալ օգտագործել արմատ բառերու գիտելիքը՝ անձանօք բառի մը իմաստը կոստիկու համար.
- 1.4 Կարենալ օգտագործել հայերէնէ-հայերէն բառարան.
- 1.5 Կարենալ ցանկնալ եւ զանազանել բազմիմաստ կամ բազմանիշ բառերու իմաստները.

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնումը

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք կ'օգտագործեն հասկնալու զանազան միջոցներ (հարցումներ կ'ուղղեն, հարցումներու կը պատասխանեն, կանխատեսումներ կ'ընեն եւ նախապէս քաղած տեղեկութիւնները տրուած նիւթին հետ կը համեմատեն):

- 2.1 Նիւթը ըմբռնելու համար կարենալ նշդորոշել տեղեկատուական նիւթի մը կառուցային ձեւը (համեմատութիւն/հակադրութիւն, պատճառ/հետեւանք, դէպքերու հերթականութիւն կամ ժամանակագրական կարգ, առաջարկ եւ անոր հիմնաւորումը).
- 2.2 Կարենալ օգտագործել կարդալու եւ հասկնալու տարբեր միջոցներ՝ ըստ ընթերցանութեան նպատակին (լիակատար ըմբռնելու, տեղեկութիւն գտնելու կամ հանդիպի համար).

- 2.3 Հիմնուելով ներկայացուած նիւթի գիտելիքներուն, գաղափարներուն, վերնագիրին, նկարներուն եւ բանալի նախադասութիւններուն վրայ, կարենալ կանխատեսումներ ընել եւ զանոնք քննութեան նիւթ դարձնել.
- 2.4 Կարենալ գրութիւն մը համեմատել կամ հակադրել նախապէս ընթերցած նիւթերուն հետ.
- 2.5 Բացատրական գրութեան մը մէջ կարենալ զանազանել պատճառը հետեւանքէն եւ փաստը՝ կարծիքէն.
- 2.6 Կարենալ հետեւիլ քանի մը մասերէ բաղկացած գրաւոր հարցումի մը (առանկազոյնը երբէ մասերէ բաղկացած).

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան մանկական գրականութենէն առնուած զանազան կտորներ եւ իրենց կարծիքը կը ձեւաւորեն: Անոնք կը կարողանան իրարմէ զանազանել նիւթին կառուցային եւ գրական տարրերը (թեման, պատումին նախագիծը [plot], միջավայրը եւ պատումին կերպարները):

- 3.1 Կարենալ ցանչնալ ստեղծագործական գրականութեան տեսակները՝ թատրերգութիւն, առասպել, զրոյց, հեքիաթ, առակ, ինչպէս նաեւ անոնց ձեւերը՝ արձակ եւ չափածոյ:
- 3.2 Կարենալ նշողորոշել նիւթին կարելոր դէպքերը, անոնց պատճառները եւ իւրաքանչիւր դէպքին ազդեցութիւնը հետագայ գործողութիւններուն վրայ.
- 3.3 Հիմնուելով նիւթին մէջ նկարագրուած միջավայրին եւ իրադրութիւններուն վրայ ու դատելով հերոսին նկարագրային գիծերէն ու արարքներէն, կարենալ բացատրել հերոսին կատարած գործողութիւններուն դրդապատճառները.
- 3.4 Կարենալ ցանչնալ գրաւոր պատկերաւոր խօսքը կամ արտայայտութիւնը:

Հինգերորդ Դասարան

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում, ընթերցանութեան սահունութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում.

Աշակերտները կ'օգտագործեն բառերու արմատներուն եւ անոնց իրարու հետ ունեցած յարաբերութեան (կապակցութեան) մասին իրենց ունեցած գիտելիքները, կարենալ հասկնալու համար իրենց համար անծանօթ բառերուն իմաստը:

- 1.1 Դասարանի մակարդակին համապատասխան սահուն եւ ճշգրիտ կերպով կարենալ կարդալ (մտովի կամ բարձրաձայն) նկարագրական եւ բացատրական գրութիւններ՝ նիւթին յարմար կշռոյթով, հնչերանգներով եւ արտայայտչական միջոցներով.
- 1.2 Կարենալ հասկնալ եւ բացատրել յանախ գործածուող հումանիշ, հականիշ, բազմանիշ եւ նմանաձայն բառերը.
- 1.3 Կարենալ հասկնալ բառերուն փոխարեքական եւ պատկերաւոր գործածութիւնը գրութեան մը մէջ.

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնում (ուշադրութիւն՝ տեղեկատուական նիւթերուն վրայ).

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք կը բացատրեն եւ իրարու կը կապեն գրութեան գլխաւոր միտքերը, տեղեկութիւնները, օգտագործելով գրութեան կառոյցին եւ նպատակին մասին իրենց ձեռք բերած գիտելիքները:

- 2.1 Հասկնալ, թէ ինչպէս գրութեան մը իւրայատկութիւնները (ձեւը, դէպքերու յաջորդականութիւնը, գծագրութիւնները, նկարները, քարտէսները) կրնան զայն դիւրամատչելի դարձնել.
- 2.2 Կարենալ վերլուծել գրութիւն մը, որ հերթականութեան կամ ժամանակագրական կարգի վրայ կառուցուած է.
- 2.3 Հանչնալ գրութեան մը գլխաւոր գաղափարները եւ նշել ու արժեւորել զանոնք հիմնաւորող փաստերը.
- 2.4 Կարենալ գրութեան մը մասին հետեւութիւններ, եզրակացութիւններ կամ ընդհանրացումներ կատարել եւ զանոնք հիմնաւորել գրութեանէն քաղած կամ նախապէս ստացած գիտելիքներով.
- 2.5 Գրութեան մը մէջ զանազանել փաստերը եւ կարծիքները.

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան պատմական եւ մշակութային արժէք ունեցող գրականութիւն: Անոնք կ'օգտագործեն ցարդ իրենց սորված գիտելիքները, որպէսզի կարենան ըմբռնել գաղափարները (մտքերը) եւ կապեր գտնել գրական գործերու մէջ:

- 3.1 Կարենալ գատորոշել եւ վերլուծել բանաստեղծութեան, թատրերգութեան, գեղարուեստական արձակի եւ ոչ-գեղարուեստական արձակի իւրայատկութիւնները:
- 3.2 Կարենալ ճշդորոշել նիւթին մէջ ներկայացուող գլխաւոր բախումը (conflict) կամ հարցը (problem) եւ բացատրել տրուած լուծումը.
- 3.3 Կարենալ ճանչնալ պատումի մը հերոսներուն նկարագրային գիծերը եւ զանոնք կապել իրենց գործած արարքներուն եւ գրութեան հիմնական նիւթին.
- 3.4 Կարենալ գրական կտորի մը մէջ ճանչնալ նիւթը.
- 3.5 Բացատրել գրական արտայայտչական տարրեր միջոցները (պատկերաւոր արտայայտութիւն եւ խորհրդանիշներ/symbolism)

Վեցերորդ Դասարան

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում, ընթերցանութեան սահունութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում

Աշակերտները կ'օգտագործեն բառերու արմատներուն եւ անոնց իրարու հետ ունեցած յարաբերութեան (կապակցութեան) մասին իրենց ունեցած գիտելիքները, կարենալ հասկնալու համար իրենց համար անծանօթ բառերուն իմաստը:

1.1 Դասարանի մակարդակին համապատասխան սահուն եւ ճշգրիտ կերպով կարենալ (մտովի կամ բարձրաձայն) կարդալ նկարագրական եւ բացատրական գրութիւններ՝ նիւթին յարմար կշռոյթով, հնչերանգներով եւ արտայայտչական միջոցներով.

1.2 Կարենալ գրականութեան մէջ ճանչնալ եւ մեկնաբանել պատկերաւոր լեզուն եւ փոխաբերական իմաստով կատարուած արտայայտութիւնները:

1.3 Բացատրական գրութիւններուն մէջ բառի գործածութեան, նախադասութեան կամ պարբերութեան իմաստին ընդմէջէն փորձել հասկնալ անծանօթ կամ տարբեր իմաստով գործածուած բառերուն նշանակութիւնը:

1.4 Կարենալ հասկնալ մօտիկ իմաստ ունեցող բառերուն իմաստային նրբերանգները (օրինակ՝ մեղմ-դանդաղ, մեծ-խոշոր-հսկայ).

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնում (ուշադրութիւն՝ տեղեկատուական նիւթերուն վրայ).

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք կը բացատրեն եւ իրարու կը կապեն գրութեան գլխաւոր միտքերը, փաստարկութիւնները օգտագործելով իրենց գիտելիքները գրութիւններու կառոյցին եւ նպատակին մասին:

2.1 Կարենալ ճանչնալ գրաւոր լրատուական աղբիւրները (օրաթերթ, պարբերաթերթ եւլն.) եւ օգտուիլ անոնցմէ տեղեկութիւններ փոխառելու համար:

2.2 Կարենալ վերլուծել գրութիւն մը, որ համեմատութիւն-հակադրութիւն ձեւին վրայ կառուցուած է.

2.3 Կարենալ յստակացնել եւ իրար կապել գրութեան մը գլխաւոր գաղափարները, ընդգծելով այլ աղբիւրներու կամ նման նիւթերու հետ անոնց ունեցած առնչութիւնը.

- 2.4 Գրութեան մը ըմբռնումը խորացնել, այդ նիւթին մասին ստեղծելով ուրուզիծ, տրամաբանական նշումներ, ամփոփում կամ զեկոյց.
- 2.6 Կարենալ որոշել, թէ գրութեան մը մէջ հեղինակին եզրակացութեան համար բաւարա՞ր են կամ համապատասխա՞ն են անոր ներկայացուցած տուեալները.
- 2.7 Գրութեան մը մասին կարենալ կարծիքներ կամ տեսակէտներ արտայայտել, մեկնելով անոր բովանդակութենէն:

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան պատմական եւ մշակութային արժէք ունեցող գրականութիւն, որ կը հարստացնէ անոնց մտաւոր հորիզոնը: Անոնք յստակօրէն կ'ըմբռնեն գաղափարները (միտքերը) եւ կը գտնեն անոնց առնչութիւնը այլ գրական գործերու հետ:

- 3.1 Կարենալ ցանչնալ գեղարուեստական արձակին տարբեր տեսակները:
- 3.2 Վերլուծել գլխաւոր հերոսին յատկանիշներուն (ֆաջութիւն, բարութիւն, ընկերասիրութիւն, ազնուութիւն, վախկոտութիւն, ծուլութիւն, ելն.) ազդեցութիւնը գործողութիւններու նախագիծին (plot) եւ թննուկին (conflict) լուծման վրայ.
- 3.3 Վերլուծել միջավայրին ազդեցութիւնը ներկայացուած խնդիրին եւ անոր լուծման վրայ.
- 3.4 Կարենալ պարզ գրական կտորի մը մէջ ցանչնալ ներկայացուած հիմնական նիւթը:
- 3.5 Բացատրել բանաստեղծութեան ոճը եւ իմաստը, հիմնուելով բառերու ընտրութեան, պատկերաւոր լեզուին, նախադասութեան կառոյցին, տողի երկարութեան, կէտադրութեան, ոտներուն եւ յանգերուն վրայ:
- 3.6 Հանչնալ պատումին խօսողը (պատմողը) եւ առաջին եւ երրորդ դէմքերու կողմէ պատմուածը (օր.՝ ինքնակենսագրութիւնը եւ կենսագրութիւնը).
- 3.7 Բացատրել գրական միջոցներու (խորհրդապաշտութիւն-Symbolism-, պատկերաւոր արտայայտութեան -Metaphor-) ազդեցութիւնը գեղարուեստական եւ ոչ-գեղարուեստական գրութիւններուն մէջ.
- 3.8 Քննութեան ենթարկել թէ որքա՞ն համոզիչ կերպով մշակուած են կերպարները եւ որքա՞ն՞ վերեակայական կամ իրապաշտ է նախագիծը (plot)ը:

Եօթերորդ Դասարան

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում, ընթերցանութեան սահունութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում

Աշակերտները կ'օգտագործեն բառերու արմատներուն եւ անոնց իրարու հետ ունեցած յարաբերութեան (կապակցութեան) մասին ունեցած գիտելիքները, կարենալ հասկնալու համար անծանօթ բառերուն իմաստը:

1.1 Արձակի եւ բանաստեղծութեան մէջ կարենալ ճանչնալ դարձուածքները, փոխաբերական իմաստով կատարուած արտայայտութիւնները (Metaphor) եւ նմանութիւնը.

1.2 Հասկնալ բառի մը իմաստը եւ կարենալ գայն նախադասութեան մէջ գործածել.

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնում (ուշադրութիւնը՝ տեղեկատուական նիւթերուն վրայ)

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք կը բացատրեն եւ իրարու կը կապեն գրութեան գլխաւոր միտքերը, օգտագործելով իրենց գիտելիքները գրութեան կառոյցին եւ նպատակին մասին: Եօթերորդ կարգէն սկսեալ աշակերտները զգալի յառաջդիմութիւն կ'արձանագրեն ընթերցանութեան մէջ. անոնք օրաթերթ, պարբերականներ եւ գրական կարճ ստեղծագործութիւններ կը կարդան: Աշակերտները տարուան ընթացքին գոց կը սորվին նուագագոյնը երեք քերական, որոնք վերցուած կրնան ըլլալ դասագիրքէն կամ անկէ դուրս: Քերականներուն նիւթը յանձնարարելի է, որ ըլլայ հայրենասիրական եւ կամ ազնիւ նպատակներու ձօնուած:

2.1 Կարենալ վերլուծել այն գրութիւնները, որոնց մէջ օգտագործուած է պատմաւ/հետեւանք կառուցուածքը.

2.2 Գրութեան մը մէջ կարենալ գատորոշել հեղինակին ներկայացուցած տուեալները, յայտնած տեսակէտը, ընտրած մօտեցումը ու կարենալ հետեւիլ անոնց զարգացումին.

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան պատմական եւ մշակութային արժէք ունեցող գրականութիւն, որ կը հարստացնէ պատմութեան եւ ընկերային գիտութեան մասին անոնց գիտելիքները: Անոնք յստակօրէն կ'ըմբռնեն գաղափարները (մտքերը) եւ կը գտնեն անոնց առնչութիւնը այլ գրական գործերու հետ: Աշակերտները կը սորվին գրական սեռերու մասին, օրինակ՝ առակ, առած, հէֆիաթ, առասպել, բանաստեղծութիւն, պատմուածք, վէպ, վիպակ:

- 3.1 Կարենալ բացատրել արձակ գործերու մէջ արտայայտուած գլխաւոր միտքը եւ ժանրային իւրայատկութիւնները (օր.՝ պատմուածք, վէպ, վիպակ, ակնարկ)։
- 3.2 Կարենալ ճշդել այն դէպքերը՝ որոնք գործողութիւններու նախագիծը (plot) առաջ կը տանին եւ կը բացատրեն զանոնք։
- 3.3 Վերլուծել գրական գործի մը կերպարներուն յատկանիշները, հետեւելով անոնց մտածումներու եւ գործողութիւններու զարգացման։
- 3.4 Կարենալ հասկնալ եւ վերլուծել գրական գործերու մէջ ներկայցուող մարդկային առաքինութիւնները եւ վսեմ գաղափարները (օրինակ՝ քաջութեան, հաւատարմութեան եւ ազնուութեան կարեւորութիւնը, կամ ազատութիւնը, մարդու իրաւունքները, արդարութիւնը որպէս կեանքի կարեւոր երեւոյթներ, եւ ինչո՞ւ չէ, նաեւ Հայոց Ցեղասպանութեան արտացոլիչ գրականութեան մէջ)։
- 3.5 Պատմողական գրութեան մէջ կարենալ զատորոշել եւ ըմբռնել հակադիր տեսակէտները եւ անոնց ազդեցութիւնը ընդհանուր նիւթին վրայ։

Ութերորդ Դասարան

Ընթերցանութիւն

1.0 Բառի վերլուծում, ընթերցանութեան սահունութիւն եւ բառապաշարի աստիճանական զարգացում

Աշակերտները կ'օգտագործեն իրենց գիտելիքները բառերու արմատներուն եւ անոնց իրարու հետ ունեցած յարաբերութեան (կապակցութեան) մասին, կարենալ հասկնալու համար անձանօթ բառերուն իմաստը:

- 1.1 Գրութեան մը մէջ վերլուծել դարձուածքները, փոխաբերական իմաստով եւ պատկերաւոր կերպով կատարուած արտայայտութիւնը եւ նմանութիւնը՝ կարենալ եզրակացնելու համար խօսքին նշանակութիւնը:
- 1.2 Հանչնալ պարզ եւ գործածական բառերու կապը Գրաբարին հետ կարենալ տեսնելու համար Ժամանակի ազդեցութիւնը բառերու իմաստային փոփոխութեան վրայ.
- 1.3 Կարենալ հասկնալ բառի մը իմաստը եւ գայն նախադասութեան մէջ օգտագործել:

2.0 Ընթերցանութեան ըմբռնում (ուշադրութիւնը՝ տեղեկատուական նիւթերուն վրայ)

Աշակերտները կը կարդան եւ կը հասկնան դասարանի մակարդակին յարմար նիւթերը: Անոնք կը բացատրեն եւ իրարու կը կապեն գրութեան գլխաւոր միտքերը, տուեալները՝ օգտագործելով իրենց գիտելիքները գրութեան կառոյցին եւ նպատակին մասին: 7-րդ եւ 8րդ կարգերէն սկսեալ, ուր աշակերտները զգալի յառաջդիմութիւն կ'արձանագրեն ընթերցանութեան մէջ, անոնք կը կարդան նաեւ օրաթերթ, պարբերականներ եւ գրական երկեր: Աշակերտները տարուան ընթացքին գոց կը սորվին նուազագոյնը հինգ վերջուած, որոնք կրնան ըլլալ դասագիրքէն կամ անկէ անկախ: Փերթուածներուն նիւթը յանձնարարելի է, որ ըլլայ հայրենասիրական եւ ազնիւ նպատակներու ձօնուած:

- 2.1 Կարենալ վերլուծել այն գրութիւնները, որոնց մէջ օգտագործուած է պատճառ/հետեւանք կառուցուածքը:
- 2.2 Գրութիւններու մէջ կարենալ գտնել նմանութիւններ եւ տարբերութիւններ, գաղափարներու առաջադրման, կազմակերպման եւ ներկայացման գծով.
- 2.4 Համեմատել բնագիր մը իր ամփոփուած տարբերակին հետ՝ տեսնելու համար, թէ ամփոփումը որքանով կրցած է ընդգրկել կարեւոր գաղափարներն ու մանրամասնութիւնները.

3.0 Գրական վերլուծում

Աշակերտները կը կարդան պատմական եւ մշակութային արժէք ունեցող գրականութիւն, որ կը հարստացնէ պատմութեան եւ ընկերային գիտութեան մասին անոնց գիտելիքները: Անոնք յստակօրէն կ'ըմբռնեն գաղափարները (միտքերը) եւ կը գտնեն անոնց առնչութիւնը այլ գրական գործերու հետ:

- 3.1 Կարենալ բացատրել չափածոյ տարրեր գործերու մէջ նպատակն ու ժանրային իւրայատկութիւնները (օր.՝ ֆնարերգութիւն, եղերերգութիւն, ներբող, դիւցազներգութիւն).
- 3.2 Կարենալ արժեւորել գործողութիւններու նախագիծին (plot) տարրերը եւ աստիճանական զարգացումը (օր.՝ ուրուագիծ, զուգահեռ դէպքեր, գագաթնակէտ).
- 3.3 Կարենալ համեմատել պատմական տարրեր ժամանակաշրջաններու ընթացքին պատահած նմանօրինակ դէպքերու կամ իրավիճակներու մէջ գտնուող գրական կերպարի մը (հերոսի) մղումները եւ հակադրեցութիւնները.
- 3.4 Վերլուծել գրութեան մը մէջ նկարագրուած միջավայրին առնչութիւնը գրութեան պարզած տրամադրութեան, ոնին եւ իմաստին հետ (վայր, ժամանակ, սովորութիւններ).
- 3.5 Կարենալ հասկնալ եւ վերլուծել գրական գործերու մէջ ներկայացուող մարդկային առաքինութիւնները եւ վսեմ գաղափարները, որպէս կեանքի կարեւոր երեւոյթներ, ինչու չէ նաեւ Հայոց Ցեղասպանութեան եւ պատմական աղէտներու արտացոլումը գրականութեան մէջ:
- 3.6 Հանչնալ հեղինակին կողմէ օգտագործուած գրական միջոցները (պատկերաւոր արտայայտութիւն, խորհրդապաշտութիւն, բարբառ, հեգնանք), որոնք գործին ոնը կը յատկանշեն եւ կ'օժանդակեն գրութեան ըմբռնումին եւ վերլուծումին:
- 3.7 Վերլուծել գրական գործ մը՝ ցոյց տալով թէ հեղինակին ազգային ժառանգութիւնը, աւանդութիւնները, հաւատամքն ու սովորութիւնները ինչպիսի՞ անդրադարձ ունեցած են գործին մէջ.